

Średniowiecze, HISTORIA POLSKI/POWSZECHNA (szkoła podstawowa/średnia).

Opis źródła.

Fragment *Roczników* Jana Długosza z opisem trzęsienia ziemi, które miało miejsce 5 czerwca 1443 r. [w źródle błędnie 5 lipca] na Węgrzech, w Czechach i na południu Polski. Relacja zawiera krótki opis zniszczeń w Krakowie oraz ujawnia jak jego skutki postrzegali ówczesi.

Miejsce wydania.

Jana Długosza Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego, Ks. 11, Ks. 12, 1431-1444, red. J. Wyrozumski, oprac. Cz. Pirożyńska, tł. J. Mrukówna, L. Korczak, Warszawa 2009, s. 320.

Miejsce przechowywania źródła.

Oryginalne Roczniki spisane przez Jana Długosza są przechowywane w Muzeum XX. Czartoryskich, sygn. 1306 IV Rkps.

Tekst

Piątego lipca było powszechne trzęsienie ziemi, szczególnie jednak w Królestwie Polskim, Węgierskim i Czeskim oraz sąsiednich ziemiach, i to tak silne, że rozwały się wieże i murowane budowle. Poszczególne domy, jakkolwiek mocne umacniane, chwiały się znacznie. Widać było puste koryta rzek, ponieważ wody rozlały się na obydwie strony. Wszystko, co płynne, tryskało. Ludzie ogarnięci nagłym strachem odchodzili od zmysłów. Dach klasztoru Augustianów Eremitów świętej Katarzyny w Kazimierzu wskutek tego trzęsienia spadł nocą na ziemię i wiele innych miejsc uległo zrujnowaniu wskutek trzęsienia ziemi. Trzęsienie to jednak było silniejsze na Węgrzech, gdzie rozpadło się nawet kilka zamków. Ale i sama gleba w Królestwie Polskim, zdaniem ludzi pospolitych, zaczęła być mniej płodna po trzęsieniu ziemi i przez wiele lat rodziła kąkol i niewidziane przedtem owoce, zwane po polsku śniecią, zamiast czystej pszenicy. Wskutek wspomnianego trzęsienia uległa - jak pospolicie twierdzą zepsuciu.

Słowniczek pojęć.

kościół św. Katarzyny w Kazimierzu – świątynia klasztorna zakonu augustianów-eremitów na Kazimierzu w Krakowie, sięgająca swymi początkami XIV w.
https://pl.wikipedia.org/wiki/Ko%C5%9Bci%C3%B3%C5%82_%C5%9Bw._Katarzyny_Aleksandryjskiej_i_%C5%9Bw._Ma%C5%82gorzaty_w_Krakowie

kąkol, kąkol polny – roślina z rodziny goździkowatych, szeroko rozpowszechniona wraz z uprawami zbóż i traktowana jako chwast. Ma właściwości toksyczne.
https://pl.wikipedia.org/wiki/K%C4%85kol_polny

śnieć – rodzaj choroby zboża wywoływanej przez grzyby z rodziny śnieciowatych
https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Anie%C4%87_cuchn%C4%85ca_pszenicy

Pytania do źródła.

- Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy).

Jakie wydarzenie zostało opisane w źródle?

Które kraje i regiony dotknęło trzęsienie ziemi?

Jakie zjawiska towarzyszące trzęsieniu ziemi zostały opisane w źródle?

- Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

Jakie wierzenia i zabobony pojawiły się w związku z trzęsieniem ziemi?

Jakie mogły być przyczyny, że Jan Długosz zapisując wydarzenie pomylił miesiąc wydarzenia?

Wskazówki.

Warto uświadomić uczniów o tym, że historycznie mamy potwierdzenia występowania ekstremalnych katastrof, których dzisiaj byśmy się w Polsce nie spodziewali i kojarzymy je raczej z innymi częściami świata. Jako uzupełniający przykład można podać też Łebę, którą w 1570 r. kompletnie zniszczyło morze, a według niektórych teorii mogło to być tsunami.

Należy też zwrócić uwagę na nieścisłość zapisu miesiąca przez Długosza. Według źródeł czeskich i węgierskich do trzęsienia doszło 5 czerwca, a nie lipca. To dobre pole do dyskusji na temat wiarygodności dawnych źródeł. Można też wprowadzić elementy tzw. krytyki źródeł. Można również omówić szerzej problem występujących zabobonów, łączących słabe plony z trzęsieniem ziemi.

Literatura pomocnicza.

M.H. Malewicz, *Zjawiska przyrodnicze w relacjach dziejopisów polskiego średniowiecza*, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1980.

Najważniejsze cezury.

W listopadzie 1443 r. wojska węgierskie pokonały Turków pod zamkiem Nisz, a w grudniu pod dowództwem Władysława Warneńczyka, także pod Własticą i Zeleścią. Była to wojna, której kulminacyjnym momentem była bitwa pod Warną w 1444 r., zakończona śmiercią Warneńczyka. Także w 1443 r. biskup krakowski Zygmunt Oleśnicki wykupuje z rąk ks. cieszyńskiego Waclawa I księstwo siewierskie.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Andrzej Buczyło